شکسپیر لە نێوان شانۆو سینەمادا.. حەیدەر عەبدولڕەحمان

دوو فاکتەری هەرە گرنگ هەن بۆ مکۆم بوونی پەیوەندی نێوان سینەماو شانۆ کەبریتین لە

یەکەم: پەیوەندی جوان بینی لە نێوان هەردوو هونەردا.

دووهەمیان: پەیوەست بوونی تێکستە شانۆیی و سیناریۆ سینەماییەکان بە یەکترەوە.

دەستپێکی ئەو پەیوەندییەی نێوان سینەما بەشانۆوە دەگەڕێتەوە بۆساڵانی سەرهەڵدانی سینەما، لەوێوە ئەو دوو هونەرە پێکەوە نەشوو نوومایان کردووە، لە دەستپێکیشدا بەفیلمی بێدەنگو تۆمار کردنی دیمەنە شانۆییەکان بەکامێرا بۆ بەرهەم هێنانی فیلمی دیکۆمێنتکاری لە نمایشە شانۆییەکانەوە.

ئەکتەری ناسراوی فەرەنسی(سارە برنار) لەم بارەیەوە دەڵێ:

تۆمارکردنی هەندێ لەم فیلمانە بەئامانجی بەدیکۆمێنت کردن و تۆمارکردنی نواندنی گەورەی هەندێ لەئەکتەرە بلیمەتەکان بووە، بۆئەوەی وەك دیکۆمێنت هەڵی بگرن و لەژیانی هونەری خۆیاندا وەك شانازییەك بیپارێزن، بەڵام لەگەڵ بەدەنگەوە هاتنی فیلم، مەودای ئەو پەیوەندییەو ئامانجەکانی زۆر لەوەندە زۆرتر تەشەنەیان سەندو هێڵێکی هاوبەش لەنێوان سینەماو شانۆدا دروست بوو بەناوی (وشەی بینراو)

هەمیشە لەگەڵ بەردەوام بوون و بەرەو پێشەوەچوونی ئەو دوو هونەرە زەبەلاحەی دنیا، پرسیارێك لەنێو هەوادارانی سینەماو شانۆدا سەرهەڵدەدا ئەویش ئەوەیە، ئاخۆ لەئاکامدا سینەما یان شانۆ کامییان لەبەرامبەر ئەوی تریاندا چۆك دەدەن؟

هەر خۆیان دوای شیکردنەوەو تێڕامانێکی کەم دەگەنە ئەنجام و دەڵێن: هەردوکییان بەیەکەوە هەنو بەیەکەوە چێژ بەژیان دەبەخشن، هیچیان ناتوانن چۆك بەوی تریاندا بدەن، چونکە هەردوکیان بوونەتە پارچەیەك لەژیانی سەرجەم مرۆڤایەتی و ناتوانین بەهیچ کڵۆجێ دەست بەرداری هیچ کام لەوان بین.

پرسیارێکی دیکە ئەوەیە، ئایا هونەرمەندە داهێنەرەکان چۆن دەتوانن ئەو دوو هونەرە ئاوێزانی یەکتر بکەن و هەردوو هونەر لەرووی داهێنانەوە سوود لەیەکتر ببینن.

ئەمڕۆ نیە سینەما سوودی لەشانۆ وەرگرتووە، دێر زەمانێکە گەورە سینەماکارەکان شانۆگەرییە بەپێزە جیهانییەکانیان خستۆتە توێی سینەما، لەو نێوەندەشدا پشکی شێر بەر شکسپیر و شانۆگەرییەکانی کەوتووە.

بۆیە ولیەم شکسپیر وەك چۆن پادشای شانۆی جیهانیی بووە و تا ئەبەد لەسەر عەرشی ئەو پاشایەتیەدا دەمێنێتەوە، بەهەمان شێوەش ئەستێرەیەکی هەرە درەوشاوەی بواری سینەماشە و خاوەن هەوادارێکی ئێجگار زۆرە لەهەموو جیهاندا، ئەگەرچی رەنگە زۆرینەی ئەو هەوادارانە شانۆگەرییەکانی شکسپریان هەر نەدیبێ، زۆر لەوان بێ ئاگابن لەمێژووی ئەدەبی جیهانیی و بلیمەتەکانی، یا لەوکەسە سادانە بن کەشتێکی ئەوتۆ دەربارەی رابووردووی مرۆڤایەتی نەزانن، تەنها بۆکات بەسەربردن روو لەسینەما بکەن، بەڵام بەو سادەییەی خۆشیانەوە باسی هاملیت و پەیوەندیەکانی لەگەڵ (جرتۆلد) ی دایکی و کلۆدیوسی مامی و ئۆڤیلیای خۆشەویستی و چۆنیەتی تۆڵە سەندنەوەی هاملێت بۆ دەکەن، خۆ ئەگەر پرسی ئەڤینداری و سۆزداریش لەگۆڕێ بێت، ئەوە هەمیشە سەربوردەی رۆمیۆو جولێتیان لەسەر زارە، وەك خۆشەویستیەکی رۆمانسی نەمر بۆ سەرجەم مرۆڤایەتی.

هەر لەتەوەری شکسپیرو سینەمادا پرسیاری ئەوەش دێتە ئاراوە، ئاخۆ هۆی چیە گەورە بەرهەم هێنەرو دەرهێنەرەکان، زۆتر لەنووسەرە بلیمەتەکانی دیکەی دنیا بەو پەرۆشیە روویان لەشانۆگەرییەکانی شکسپیر کردووە بۆ سینەما؟

ئایا فاکتەرەکانی راکێشانی ئەو دەرهێنەرانە ئایدیاو فەلسەفە تراژیدیاکانی شکسپیرن کە لەسەردەمی خۆیاندا و تا بەمڕۆ دەگات لەناو هەموو کۆمەڵگاکاندا ئامادەییان هەبووەو خواستی خەڵکین؟

یاخود تێکستەکان خۆیان زەمینەیەکی لەباربوونە بۆ دروست کردنی فیلم؟

خۆراستە شکسپیر لەبەرهەمەکانیدا گەلێك کێشەی کۆمەڵایەتی وروژاندووە، لەکێشەکانی کۆمەڵگەی ئەو ساتەی مرۆڤ کە تائەمڕۆ و تا بنیادەم لەسەر گۆ ی ئەم هەسارەیەدا مابێت هەر دەمێنن، بەتایبەت کێشەکانی وەك رق، خۆشەویستی، دەسەڵات، غیرە، تەماعکاری، خیانەت، چاوچنۆکی، لەخۆ بایی بوون، بەخیلی، تۆڵە سەندنەوەو دەیان پرسی تر.

شکسپیر لەوەدا زاناو دانا بووە کە دەست نیشانی یەکە یەکەی ئەو کێشە مرۆییانەی کردووە، هەموویانی خستۆتە قالبێکی درامی سەرنج راکێش، کەسایەتیەکانی کردووە بەنموونەی ئەو کەسانەی دروست کەری ئەو کێشانەن، هەمان ئەو کێشانەو ئەو کەسایەتیانە، هەمان ئەو نەخۆشیانەی وەك ئاوێنە بەتراژیدیاو کۆمێدیاکانیەوە، نیشانی

کۆمەڵگاکە خۆی داوەتەوە.
ئەمە هۆکاری هۆگر بوونی بینەرو خوێنەر بووە بەبەرهەمە بەچێژەکانی.

شکسپیر بۆ داڕشتنی هەموو ئەو ڕووداوو بەسەرهاتانە، سودێکی زۆری لەکولتوورو مێژوو ئەفسانەو چیرۆکی زۆر لەگەلانی دنیا وەرگرتووە، بەو شێوە درامیە کاریگەرە هاوچاخە جیهانیە دایڕشتوونەتەوە، کەهەموو جیهان بگرێتەوەو وابەستەی پارچە جوگرافیایەکی دیاری کراوی ئەم جیهانە نەبێت، یا تایبەت نەبێت بەگەلێکی دیاری کراوی ئەو دنیایە، ئەمەیە نهێنی بەجیهان بوونیی شکسپیر و مانەوەی ئەبەدی لەسەر ئەو عەرشەی بەتوانست و دەسەڵات و بلیمەتی خۆی داگیری کردووەو بۆ هیچ بنیادەمێکی تر لەجیهاندا بەجێی ناهێڵێ تا ئەو دنیایە مابێت.
جگە لەوەش هەمیشە شکسپیر بەدوای ئەو توخمانەدا وێڵ بووە کەبینەر دەکەنە هاوبەشی کێشەکان و لەڕێگەی یەکێ لەو پرسە مرۆییانەی بژاری کردوون، بینەری گەڕاندۆتەوە بۆ سەر کێشە مرۆییە ڕەسەنەکانی خۆی و لەگەڵ وروژاندنیان هەستی کردووە کە ئەو یەکێ لە کارَکەاکتەرەکانیەتی، بەمەش مەودای ئاوێزان بوونی بینەرو تێکستی لێکتر نزیک کردۆتەوە، کە تێیدا بینەر تەنها تەماشاکەرێك نەبێت لەکارە شانۆییەکاندا بەڵکو بینەر ڕەگەزێك بێت لە ڕەگەزەکانی بونیاتی شانۆیی و گەیشتن بە ئامانجەکانی.
هەمان ئەو فاکتەرە وروژێنەرانەی لەشانۆدا هەن، هەمان ئەو فاکتەرانە بوونەتە هۆکار بۆ لێك نزیك بوونەوەی بینەر بە بەرهەمە سینەماییەکانی شکسپیر لەسینەمادا.
لەدەستپێکدا ئەو فیلمە بێدەنگەی دەرهێنەر(دیفید وارك) (ڕاهێنانی پلنگ) کەساڵی 1908 لە نواندنی(فلۆرانس لۆرانس) بەرهەم هاتووە، سەرکەوتووترین فیلم بووە لەسەردەمی سینەمای بێدەنگ، کە لەشانۆگەرییەکانی شکسپیرەوە وەرگیرابن.
لەسیەکان و چلەکاندا چەند بەرهەمێکی دیکەی وەك (ڕۆمیۆ و جولێت) لەدەرهێنانی (جۆرج کوکور)ساڵی 1936، هەروەها فیلمی(وەك ئارەزوو دەکەیت) لەدەرهێنانی دەرهێنەری بەریتانی(بول زینەر) لەنواندنی (لۆرانس ئۆلیڤیە) ئەو سەرکەوتنەیان بەدەست نەهێنا کە چاوەڕوانی لێ دەکرا.
هەندێ فیلمی سینەمای بێدەنگ تابەرهەمە سینەماییەکانی جەنگی جیهانیی یەکەم و دواتریش، ئەو پێشوازییەیان نەبووە کە پێویستن بەهۆی ئەو کاریگەرییە شانۆییەی بەسەر نواندنی ئەکتەرانەوە هەبووە لەسینەمادا، ئەمەش لەگەڵ سیحری کامێراو وێنەی سینەمایی دا هاوکوف

نەبووە، ئەوەتا کاتێ کۆمپانیای(برایانی وارتر) ساڵی 1935 بڕیاری بەرهەمهێنانی زنجیرەیەك کاری سینەمایان دا لەکارەکانی شکسپیر و بەبەرهەم هێنانی فیلمی (خەونێك لە نیوەشەوی هاوین دا) دەستی پێکرد لەدەرهێنانی (ماکس راینهارد)

بەڵام سەرنەکەوتنی هەندێ لەو بەرهەمانە نەبووە مایەی سارد بوونەوەی کۆمپانیاو سینەماکاران لەبەرهەمەکانی شکسپیر، بەڵکو لەگەڵ تێپەڕ بوونی سەردەم بایەخدان بەو بەرهەمانە زۆتر لەجاران دەبوونە جێگەی بایەخ یپێدانی ئەوان.

لەسەردەمی نوێشدا، دوای ئەوەی سینەما ساڵی 1927 و بەجێ هێشتنی قۆناغی فیلمی بێدەنگ، گەشەسەندنێکی زۆری بەخۆیەوە بینی.

هەر لەو دەستپێکەوە، تەنانەت لەسەردەمی سینەمای بێدەنگیشدا زۆتر لە 500 کار لەشاکارە شانۆییەکانی شکسپیر کران بەفیلم، بەڵام دوای ئەوەی سینەما دەنگی هێناو ساڵی 1929 یەکەم بەرهەمی سینەمایی کە لەشانۆگەریەکانی شکسپیر بەبەرهەم هاتن فیلمی(راهێنانی پلنگ) بووە لەدەرهێنانی(سام تیلۆر) و نواندنی دوو لەناودارترین ئەکتەرە ئەمریکیەکانی وەك(ماری بیکفۆرد ودۆگلاس فیربانکس) ی هاوسەری بوون، کەبوو بەپێ بینەرترین فیلمی شکسپیر لەو سەردەمەدا.

سینەماکارانی جیهان بەشێوەیەکی تایبەتی، بایەخیان بەگواستنەوەی دەقەکانی شکسپیر دا بۆسینەما، بەسەدان دەرهێنەرو سینەماکار کەوتنە کارکردن بۆ بەرجەستە کردنی شانۆنامەکان، چەندین وڵاتی جیهان هەریەکەو بەفۆرمێك و ستایلێك کەوتنە بەر بەرهەمهێنانی فیلم لەسەر ئەو شاکارە گەورانەی شکسپیر، لەپێشەوەیاندا دوو لەسینەماکارە هەرە دیارەکانی دنیای شکسپیر بوون بەپێشەنگ بۆ گواستنەوەی ئەو دەقانە بۆ سینەما.

گۆڤاری (تایم) ساڵی 1997 توژینەوەیەکی دوورو درێژی دەربارەی ئەو گەشەسەنە لەناکاوە بڵاو کردەوە لەو فیلمانەی لەکارە شانۆییەکانی شکسپیرەوە وەردەگیرێن، بەتایبەت دوای نمایش کردنی فیلمی(رۆمیۆو جولێت) لە دەرهێنانی (باز لۆرمان) و نواندنی ئەکتەری لاوی ئەو کاتە (لیۆناردۆ دی کابریۆ) .

هەروا دەرکەوتنی چەند فیلمێکی دیکە لەو دەمەدا، لەوانە فیلمی (هاملێت) لە دەرهێنان و نواندنی(کینیس برانا،فیلمی(ریتشاردی سێیەم) دەرهێنانی رێتشارد لۆنکرین، فیلمی (ئۆتیللۆ) دەرهێنانی(ئۆلیڤەر بارکر) ،ماکبێس ــ نواندنی (جیسۆن، فیلمی (شەوی دوانزەهەمین) بەنوسخەی بەریتانی و چەند فیلمێکی تر.

سایتی (IMDB) کە گەورەترین سایتی ئەلەکترۆنیە بۆ فیلمە جیهانییەکان، دەرکەوتووە کە لەئەرشیفی ئەو سایتەدا دەرکەوتووە کە زیاتر لە 2000 کاری سینەمایی لەشاکارەکانی شکسپیرەوە وەرگیراون و

كراون بەفیلمی سینەمایی، بەمەش شكسپیر بەچانسترین مرۆڤە لەسەر رووی زەوی دا كە كارەكانی بەو ئاستە بەرزە جیهانیە بكرێت بەفیلم.

1.دەرهێنەرو ئەكتەرو بەرهەم هێنەری گەورەی بەریتانی (لۆرانس ئۆلیڤیە) لەچلەكانەوە دەستی كردووە بەكاركردن بۆ سینەماو چەندین بەرهەمی نایابی شكسپیری گواستەوە بۆ سینەما، هەر لەچلەكانەوە(1948) هاملێتی پێشكەش كردو خۆی ڕۆڵی سەرەكی تێدا بینی و لەپەنای ئەو فیلمەوە خەڵاتی ئۆسكاری بەدەست هێنا، پاشان زنجیرەیەكی دیكەی لە شاكارەكانی شكسپیر كرد بەفیلم، لەوانە (هنری پێنجەم، ریتشاردی سێیەم و چەندینی تر.

2.ئەوەی دووهەمیان دەرهێنەرو ئەكتەرو بەرهەم هێنەری ناوداری ئەمریكی(ئۆرسۆن ویلز) بوو، كە چەندین لەشاكارەكانی شكسپیری مەزنی كردووە بەفیلم لەوانە:(ماكبیس ـ 1948) (ئۆتیللۆ 1952)

ئەنسكلۆپیدیاكان ئەوەیان دەرخستووە كە شكسپیر خاوەنی زۆرترین ئەو بەرهەمە ئەدەبیانەیە كە بۆ سینەما سوودیان لێ وەرگیرابێت و خۆی لەزیاتر لە 500 بەرهەمی سینەمایی دەدات، بەڵام پێگەی (زانیاریی سینەمای جیهانیی) لەو ژمارەیە زۆتر لەوەندە تێدەپەڕێنێ و پێی وایە ئەو ژمارەیە لەگەڵ فیلمە بێدەنگەكان دەگاتە هەزار بەرهەم، توێژەرو رەخنەگرەكان لەو دیاردەیەیان كۆڵیوەتەوە كەبۆچی شكسپیر بۆتە خاوەنی ئەو ژمارە پێوانەییە؟

ئەوان پێیان وایە زۆر هۆكار هەن، لەوانە دوو توخمی هەرە سەركی هەن:

یەكەمیان: بایەخ دانی زۆری نووسەر بەحاڵەتە درامی و دەروونیەكانی كاراكتەرەكانی، هەر لە حاڵەتە گەورەكانەوە تابچووكترین و ورترین حاڵەت، لەهەر بابەتێكدا كە ئەو هەڵی بژاردووە، كۆمێدی بێت یاتراژیدیا یا مێژوویی.

دووهەمیان: شكسپیر خۆی پیاوی شانۆ بووە بەمانای تەواو، ئەو خۆی لەكاتی نمایش كردندا دەچووە ناو بینەرو چاودێری ئەو حاڵەتانەی دەكرد كە بینەری دەوروژاند، بەمەش رەگەزەكانی خواستی بینەری دیاری دەكردو دەیزانی بینەر چی دەوێت، بۆیە بۆ رۆژی دوایی دەسكاری دەكردن، بەو شێوەیەی عەقڵ و دەروونی بینەر ئارەزووی دەكات.

كەس بیری بۆ ئەوە نەدەچوو كە رۆژێ لەرۆژان شانۆگەرییەكانی شانۆكاری گەورەی جیهانیی شكسپیر (1564 ـــ 1616) دەبێتە توخمێكی بنەڕەتی بۆ دەوڵەمەند كردنی سینەما.

جێگەی نامۆبوون نیە، كە شكسپیر بلیمەتی سەردەمی خۆی و سەردەمی ئێمەو هەموو سەردەمەكانی دوای ئێمەش بێت .

شكسپیر هەر تەنها شاعیر نەبووە، بەڵكو بلیمەتێكی گەورەی بواری

شانۆ بووە، ئەو شانۆی بۆ ئەوە نەنووسیووە بخوێندرێتەوە، بەڵکو بۆ ئەوەی نووسیووە خەڵکی راستەوخۆ لەسەر شانۆ لەگەڵیاندا بهەژێ.
خودی خۆی کاتێ لەبەردەم شانۆگەرییەکانی خۆی دادەنیشت و هەستی بینەری دەخوێندەوە، لەو نهێنیانە دەگەیشت کەبینەر دەوروژێنێ و ئەوەش کە بینەر دەڕوخێنێ، بۆیە لەرۆژانی دواتر هەندێ دیالۆگ و دیمەنی دەسڕییەوە و هی تری لەشوێنی دا دەنا، بەو شێوەیەی بینەر لێی رازی بن …ئەم خوێندنەوەی بۆ بینەر توخمێك بوو لەتوخمە کاریگەرەکانی شکسپیر.

حەیدەر عەبدولڕەحمان

ڕۆژنامەنوس یان قەڵەمپۆلیس؟.. هیوا ناسیح

ئەوەی هەندێک تەمەنی هەبێ و بیری مابێت، سەردەمی حوکمڕانی بەعس، کاتێک سەدامی تاکڕەو و دیکتاتۆر، وتارێکی بۆ کۆبوونەوەیەکی حزبی، حکومی یان جەماوەری دەدا، وەیان سەردانێکی بۆ شوێنێک دەکرد، ئیتر بۆ رۆژی داهاتوو لاپەڕەی یەکەم و سەرەتای رۆژنامە و گۆڤارەکان پڕ دەبوون لە جۆرەها وتاری سەیروسەمەرەی رۆژنامەنوسە دەربارە

حزبییەکان، بۆ نمونە سەروتارەکانیان ئاوا بوون: سەرۆک چ چی گوت؟، سەرۆک مەبەستی چی بوو؟ حیکمەتی وتەکانی سەرۆک، سەرۆک و ئەزمونێکی نوێ، سەرۆکێکی نمونەیی، گرنگی سەردانی سەرۆک بۆ …هتد ئیتر لەم جۆرە، ناوەڕۆکی وتارەکانیش هەر پیاهەڵدان و ستایش بوو بۆ (سەرۆک)! ئەم قەڵەمانەش دیار بوون، هەمان ئەوانە بوون، کە شەوان وەک چاودێری سیاسی و توێژە و شارەزای بواری چی و چی دەخرانە سەر شاشە و باسیان لە گەورەیی و حیکمەتی سەرۆکی و حزبی قائید دەکرد.

ئەم وتارانە لەلایەن ئەو رۆژنامەنوس و نوسەرە دەربارانەوە دەنوسرا، کە سەر بەحزبی بەعس بوون و لە دامودەزگا میدیاییەکانی حزب و حکومەتدا کاریان دەکرد. خۆیان مووچەیان هەبوو، بەڵام بۆ هەر وتارێکیش، کە بە پێوانەی دەستوپێوەندی سەرۆک بەهێز بووایە و چاک هەڵیدایە بەباڵای سەرۆکدا، بەخشیش – مەکرەمە یان ڕاستتر شاباش دەدرایە. دیارە مێژوو سەلماندویەتی، لە هەموو سەردەم و شوێنکاتێکدا سەرۆک حزب و حکومەت، کە خۆسەپێن و نادیموکراتی و نادادپەروەرن پێویستییەکی زۆریان بەم تایپە لە رۆژنامەنوسی ویژدانفرۆش و قەڵەمهەڵاجکەر هەیە، تا ڕووی دزێوی خۆیانی پێ ئارایشت بکەن و ڕەش و سپی لە خەڵک بگۆڕن. تاوەکو بە گەلەکەیان بڵێن: ئەها نوسەران چۆن پیاماندا هەڵدەدەن، ببینن ئێمە چەند خزمەتگوزار و میهرەبان و دڵناسک و دادپەروەرین!

بەڵگەنەویستە نوسین پەیامێکی مەعریفییە، دەبێت بیگەیەنێت، واتە لە نوسیندا پەیامێک هەبێت، کە خزمەت بە مرۆڤ و مرۆڤایەتی بکات، دیدو تێڕوانینی عەقڵانی پێشکەش بە کۆمەڵگاکەی بکات، جا لە هەر بوارێکدا بێت، زانستی بێت، هەڵوێستێکی مرۆڤ و ژینگەدۆستانە بێت، دەکرێت ئەمە هەڵوێستی سیاسی بێت، وەک دژ بە چەوساندنەوە و تیرۆر و پێشێلکاری مافی مرۆڤ، یان رەخنە بێت لە کاربەدەست، دەزگا یان حکومەتێک.

دیارە دەسەڵات لە هەموو سەردەمێکدا چۆن پێویستی بە لەشکری سوپا و پۆلیس و ئاسایش و هەواڵگری هەیە، ئاوهاش پێویستی بە سوپایەکی قەڵەموەشێن و میدیایی و راگەیەندکار هەیە. تا لە ڕووی راگەیاندنەوە بەرگری لەخۆی بکات و رووبەڕووی ئەو رۆشنبیر و رۆژنامەنوسانە ببێتەوە کە بە قازانجی بەرەی گەل لە دژی دەنوسن، یان رەخنەی رادیکالانەی لێ دەگرن. قەڵەمپۆلیس نانیان کەوتۆتە ڕۆنەوە و ئیمتیازاتی زۆریان بۆ هەڵدەڕێژرێت. هەندێک لەوان لە پێشدا لەبەرەی گەلدا بوون، ژیانی ئاسایی و هەژارانەیان هەبوو، بەڵام هەر ئەوەندە قەڵەم و ویژدانیان فرۆشت و سەنگەریان بردە لای دەسەڵات، ژیان و گوزەرانییان لەگەڵ پێش خۆفرۆشتنەکەیاندا بەراورد ناکرێت!

ئەم سوپایەی باسمان کرد، فێردەکرێن، وەک شاگردانی ڕێبازەکەی گۆبلز، لە لایەن دەستەڵاتەوە هەموو پشتگیرییەک دەکرێن، جاروبار زانیاریی و داتا و ئاماری وایان دەخرێتە بەردەست، کە هەرگیز ناگاتە دەستی ڕۆژنامەنوسانی جددی و کەسانی بێلایەن و ڕەخنەگر. پێدانی ئەم زانیارییانە تا ڕادەی نهێنی و هەواڵگرییش دەڕوات. ئەمەش تەنها بۆ ئەوەی بازاڕسازی (مارکێتینگ) بۆ نوسینەکانیان بکات و خوێنەریان زۆر بێت.

شەوانەش زۆربەی ئەمانە لە ڕێگەی کەناڵە ئاسمانییە زۆروبۆرە زەردەکانی دەستەڵاتەوە دەهێنرێنە سەر شاشە و وەک ڕۆژنامەنوس، لێکۆڵەر، سیاسی، مامۆستای زانکۆ و چی و چی دەناسێنرێن، ئیتر دەست دەکەن بە بەناپاککردن (تەخوین)ی ڕۆژنامەنوس و نوسەرانی بەرەی گەل و بەڕاست و چەپدا تۆمەتیان بۆ دەبەخشنەوە، کەسەر بەملا و بەو لان و هاندەدرێن و خوێندنەوەی واقعیان نییە بۆ ڕەوشی کوردستان و دژی گەل و نەتەوەکەیانن و …هتد.

لە باشوری کوردستانیشدا دەبینین ئەم دیاردەیە لە پەرەسەندندایە، سەیر ئەوەیە، تا دەستەڵات خۆسەپێنتر و پۆلیسیتر بێت، ئەوەندە زیاتر پێویستیان بەم جۆرە زڕەنوسەرانە دەبێت. ئەمانە سەرەڕای ئەوەی دەستەڵات هەموو شتێکیان بۆ فەراهەمدەکات و هەمیشە دیار (بارز)یان دەکات و تیشکێ (فۆکەس)ی ڕاگەیاندنیشیان دەخاتە سەر، تا زیاتر بناسرێن و وەک کەسایەتی ئیعتیبارییان بۆ دروست ببێت. ئەمانە کەوتونەتە نوسینی بەندەوتار (مەبەست لەم دەستەواژەیە: وەک بەندی پیاهەڵدانی شایەر و گۆرانی فۆلکلۆرە) بۆ دوو عانە سێ لە هیچ ناراستگۆریی و نابابەتییبونێک ناکەنەوە. بۆ نمونە دێن سەردانی مەیدانی سەرێکی حکومەت بۆ گەڕەکە لافاوبردوو و زیانلێکەوتووەکانی هەولێر وەک ئەزمونێکی زۆر بێوێنە و کاری ئەفسانەیی باس دەکات، بۆ ئەوەی تێزێک بەویژدان و بابەتییانە لێیبڕوانێت، کە ئەمە ئەرکێکی زۆر ئاسایی و نۆرماڵە، گەر نەیکات کەمتەرخەمە، پاشان هەر سەردان بەس نییە، گەر دوای سەردانەکە بەدواداچوون بۆ ڕوودانی لافاوەکە نەکات، وەک هۆکاری نەبوونی زێراب و کەناڵی ئاو لەو گەڕەکانە، کە لە لایەن کۆمپانیا حزبی و حکومییەکانەوە دروستکراون، کەمتەرخەمییەکی گەورەیە.

خۆش ئەوەیە هێشتا ئەمان دێن ڕەخنە لە چالاکوانان و ڕۆژنامەنوسانی بەرەی گەل دەگرن، کە گوایا کینە و گرێیان بەرامبەر حزبەکە و سەرکردەکەی ئەوان هەیە، بۆیە هەمیشە ڕەخنە دەگرن، بەڵام ناپرسن هۆکاری ڕەخنەگرتنی بەردەوامی ڕۆژنامەنوسان چییە، گەر هەبێت (گرێ) بۆ هەیە، ئایا لەبەر هۆکاری سەرەکی نەهامەتی و بێدادی و بێمافی گەلەکەمان نییە؟ یان کێشەی کەسی و کۆمەڵایەتییان لەگەڵ

حزب و سەرکردەکەی ئەوان هەیە؟

کێشە لەوەیە ئێستا وتارەکانی ئەمانە سەرەڕای دەیان کەناڵی حکومی و سێبەر، لە سایت و رۆژنامە بێلایەن و ئەهلییەکانیشدا بڵاودەکرێنەوە بەناوی لیبراڵیبوون و ئازادی، بەم شێوازە بەرێوبەرانی ئەو سایتانە پێبزانن یان نا، راستەوخۆ سود بە بەرەی دەستەڵات دەگەیەنن. ئاخر زۆر دەمێکە ئەم تایبە لە رۆژنامەنوس و نوسەر لە رۆژئاوا و وڵاتانی پێشکەوتوو باوی نەماوە، چونکە کەس شتیان بۆ بڵاوناکاتەوە. بگرە کەناڵێک گەر تەرویج بۆ فاشیەت و دیکتاتۆرییەت بکات بە پێی یاسا دادەخرێت.

هەرگیز نابینی ئەمانە رەخنەیەکی جددی لە دەستەڵات و حزبەکەیان بگرن، بەڵکو هەر خەریکی ئارایشتی سەرانی دەستەڵات و پینەوپەڵەی کەموکوڕی و نارێکییەکانی حزب و حکومەتن. نابینی قسەی جددی لەسەر دۆسیە هەستیار و گەرمەکان بکەن، وەک زیندانییانی سیاسی بادینان، نەبوون یان درەنگکەوتنی مووچە، هێرش و داگیرکاری تورکیا و هاوکارییکردنییان، کۆچی بەلێشاوی گەنجان و خێزانەکان بەرەو ئەوروپا، نادادپەروەری و لایەنگیری دادوەرو دادگاکان بۆ حکومەت و حزب و ...هتد. خۆ مەگەر بۆ کاری هەواڵگری و ڕاپۆرتنوسین بنێردرێن، ئەگینا هەرگیز نایەن بەشداری خۆپیشاندان دژ بە نەدانی مووچە و کەمی خزمەتگوزاری، یان یادەوەریی شەهیدانی قەڵەم یان هەر شتێکی تر کە ڕووی لە حزبەکەیان و حکومەت بێت، بکەن.

کاتێک مرۆڤ ئەوەندە خۆی بچوک بکاتەوە، ویژدانی هەڕاج بکات و قەڵەمەکەی بۆ داکۆکی لە دەستەڵاتی نانیشتمانی و نادادپەروەر و سەرۆکی حکومەتی پۆلیسی و سەرۆکی حزبیی مافیایی بختەکار، ئیتر دەبێت چ سایت و دەزگا راگەیاندنە ناحزبیی و ئەهیلییەکان و چ خوێنەریش بایکۆتی ئەم پۆلیس – نوسەرانە بکات. ئاخر خۆ دەکرێت مرۆڤ ئینتمایەکی سیاسی یان حزبیشی هەبێت، سەر بە حزبێکی دەستەڵاتیش بێت، بەڵام جۆرێک لە هاوسەنگی و عەقڵانییەت و بابەتیبوون بەسەر بیرکردنەوە و نوسینیدا زاڵ بێت. لە ئەوروپا ئەندام و کادرانی حزب هەن کە هەندێکجار ١٨٠ پلە بە پێچەوانەی ستراتیج و بەرنامەی حزبەکەیانەوە دەنوسن و هەڵوێست وەردەگرن. بەمەش جوانتر و ڕێزلێگیراوتر دەبن لای خوێنەر و کۆمەڵگاکەیان، ئاخر ئەوان ویژدان و پرەنسیپ و بیروهەستی زیندویان ئاڕاستەیان دەکەن نەک گیرفانیان.

هەڵبەت دواجار هەر کەس بەدەست خۆیەتی، کە قەڵەمەکەی هەرزانفرۆش بکات خەڵک بێز لە نوسین و هەڵوێستەکانی بکەنەوە، یان بیخاتە خزمەت گەل و خەڵکی ڕەشوڕوت و بەشمەینەت ومافخوراو و بە تامەزرۆییەوە بیخوێنێتەوە. دڵنیاشم ڕۆژێک دادێت، وەک چۆن ئێستا

قەڵەمپێلیسەکانی کاتی رژێمی بەعس ڕوویان نایەت باسی رابردوویان بکەن، ئەمانیش ئاوا شەرم لە رابردووی بیر و قەڵەمەکەیان بکەنەوە.

.

لە ئاوێنەی تاریکەوە.. سەباح ڕەنجدەر

بە دەشتێکی ناسراو دەچوومە هەڵبژاردن
کە نان و ئاو لەمدەست و ئەودەستی دانراوە
بەرازی لمووزڕەشی شەرپەنجە ڕێگای پێ گۆڕیم
من بە ڕێگای سەبووری و خەڵوەتی دە دەڕۆم
ئەویش بەو ڕێگایە دێ
لە شینایی دەریاوە ڕێگای بۆ هاتووە
تەکڵەی بایێک دەبین
خەون و بیرەوەری شێدار کردووین
وا نزیکە ببیە نەبینراو
چی ما بۆ لێوی گەرم ماچی بکەم
ماسییەکم زمانگران
فڕێ دراومەتە بەردەڵانێک کەس بەلایدا ناچێ
ڕووەکان دەبینیت
خۆتە جێتەکەی کۆڵات
شیری گوڵەگەنمی لەناو لەپی منداڵانمان ماوەتەوە
شاعیرێکم بەدبەختی ڕەها
ژننەخۆش
سێبەری لێڵی بێهیوایی گەمارۆی داوم
ئەی شیعر شیری دایکی خودام خواردووە تەوە دەم ڕاگرە

هەولێر ١٧/١١/٢٠٢١

سگ و سران.. کنعان مدحت

تگشتنکی جنی سگ و سرانم
ک و لکیش جیا دکاتو.
گالنس- یش؛
پی ب هستی ششم و وینی
ل یکچوویان نبردوو
جناب؛
سگی ب چوار پ و
مرقی ب دووپ ناوزد کردوو
شاا؛ پچوانکیی پ پسند با
ئستا هر یک
بر سگکی ب ئمگ و ب وفای
ب سردار ب خ دگرت و
ب جم خراک
چل سا سرداری کردنی
ب چوار سا پ دبییو.
لم مگرن گر کاریگری تیرکان
میشکیان کو و
کدی زانیاریان پوچ کردبتم
ل تخ ئاونی دسا تا
ل (گد) یکی چاو تیژ دگم
ئگر ئتوان و پی دکر
ب سر شاندا هکوت و
ئگر،
ههنتو

کتێب:(کچانی بەفر)الدێن سیال.. نوسینی: سەڵاح جەلال عەبدوڵا

ناوی کتێب : (کچانی بەفر)الدێن سیال

بابەت: شارا سیناریۆی فیلم

نوسینی: سەڵاح جەلال عەبدوڵا

دیزایین بەرگ: دیاربەکر

چاپی یەکەم: 2021

چاپخانە : چاپخانەی جارانی سلێمانی

ساڵ و شوێنی چاپ: 2021 سلێمانی

لەبەڕێوەبەرێیت گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی

ژمارە(2063)سالی 2021 دراوەتێ.

[بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن..]

Book_SalahJalalDownload

خەرەندی خەم.. شەما□ □ بارەوانی

لێرە
هەموو شتێک بۆنی بێزاری دەدات
و
خەونەکان بۆمنداڵی سەردەنێنەوە

لەم تاراوگەیەی ڕۆحدا
هەڵوەرین بووەتە مەوسمی تەمەنم
و
شەو نییە جانتایەک بەتاقەتی کەنەکەمەوە

لەم نیشتمانەی غەریبیدا
بۆهەر ڕێگایەک دەڕۆم
دەڕواتەوە سەر خەرەندی خەم
و
کامە وەرزی ساڵ بپۆشم
ڕەنگی پایز و بۆنی نامۆیی دەگرێت

ئەفسووس
لەو مەوتەنەی تەنیاییدا
درەختی بەختم
جگە لەهێشووی ئازار
چیتری لێ ناڕوێت

هەوری چاوەڕوانیم
جگە لە فرمێسکی دابڕان
هیچ ویساڵێک نابارێنێت

لێرە بەهار بەنیوەچڵی جێمان دێڵێت
و
ئاواتەکان زوو دەکوژێنەوە

ئێرە مەملەکەتی هەنسک و ژانە
ئێرە دوورگەی دڵشکانە!